

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека**

**Розвиток наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету:
теоретичні аспекти та практичний досвід**

*(Збірник матеріалів
X-ї науково-практичної конференції
30 серпня 2016 р.)*

Рівне 2016

УДК 0.27.7(477.81)
Р 64
ББК 78.347.571(4Укр)

Розвиток наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету: теоретичні аспекти та практичний досвід : зб. матеріалів Х-ї наук.-практ. конф., 30 серпня 2016р. / уклад. : С.Н. Грипич, Г.П. Семенюк. – Рівне : РДГУ, 2016. - 57 с.

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич - доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Укладачі:

С. Н. Грипич - доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Г. П. Семенюк – заступник
директора з наукової роботи
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

До збірника увійшли матеріали Х-ї науково-практичної конференції «Розвиток наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету: теоретичні аспекти та практичний досвід», в яких розглядаються різноманітні питання діяльності наукової бібліотеки, спрямовані на допомогу інформаційному забезпеченню освітнього, наукового, виховного та управлінського процесів РДГУ.

Ухвалено методичною радою
наукової бібліотеки РДГУ
Протокол №8
Від 15.09.2016р.

©Наукова бібліотека РДГУ
м.Рівне, вул. Платова, 31
33028
[http:// library.rshu.edu.ua/](http://library.rshu.edu.ua/)
library.rshu@gmail.com



УДК 027.7: 09

М.Р. СУПРУНЕЦЬ

головний бібліотекар
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

НАПРЯМИ РОБОТИ З ФОНДОМ РІДКІСНИХ І ЦІННИХ ВИДАНЬ ЯК СЕГМЕНТОМ НАУКОВО- ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

***Резюме.** У статті розглядаються основні напрями роботи з фондом рідкісних і цінних видань в науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету.*

***Ключові слова:** рідкісні та цінні видання, стародруки, паспортизація, паспорт колекції.*

З 1992 року ЮНЕСКО з метою збереження рукописів, стародруків, рідкісних і цінних видань у бібліотеках та архівах розпочала реалізацію комплексної програми «Пам'ять світу», основною метою якої є «сприяння у збереженні всесвітнього документального спадку й розширення доступу до нього» [3 ; С. 297]. На виконання міжнародних директив в Україні було створено загальнодержавну програму з виявлення, збереження, опису стародруків та рідкісних видань, організаторами якої виступили Міністерство культури і мистецтв та Національна парламентська бібліотека. Створення спеціальних фондів книжкових пам'яток, їх наукове опрацювання, забезпечення збереженості й раціональної доступності для наукових і просвітницьких цілей стало важливим етичним і професійним завданням бібліотек. Це дало поштовх науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету активізувати роботу у даному напрямку, оскільки значний за кількістю та змістом її фонд дає підстави науково

реконструювати цінні колекції та окремі видання, що становлять наукову, історичну та культурологічну цінність.

Важливим науково-дослідницьким напрямом роботи бібліотеки стало вивчення та використання інформаційного потенціалу саме її ретроспективних фондів. Це стосується організації бібліографічного, історико-краєзнавчого та архівно-археографічного використання тих фондів, що є культурним надбанням України [7 ; С. 260]. Організація роботи зі збереження та інформаційного розкриття цих фондів передбачала розв'язання цілого комплексу проблем: здійснення реконструкції окремих видань, зібрань і колекцій, джерелознавчий, книгознавчий аналіз їх складу і змісту та внеску інституцій чи окремих осіб у формування фонду, а також багато інших технологічних процесів, пов'язаних з їх науковим опрацюванням, створенням довідково-пошукового апарату та ін. [3 ; С. 321-322].

Серед першочергових дій у цьому напрямку була розробка «Інструкції з формування фондів наукової бібліотеки РДГУ» (2007 р.). На її основі було сформовано фонд рідкісних і цінних видань. Виокремлення таких видань із загального масиву бібліотечних документів до спеціального фонду – це був лише перший крок на шляху до їх збереження і науково-інформаційного розкриття. Відбір літератури до фонду було здійснено упродовж 2007-2010 рр. і найбільшу цінність у ньому становить література, видана до 1917 року.

Пріоритетним напрямом роботи на початковому етапі була організація, впорядкування бібліографічних записів та їх відображення в довідково-пошуковому апараті бібліотеки, зокрема в генеральному абетковому та систематичному каталогах, картотеці рідкісних і цінних видань, електронному каталозі (ЕК). Своєрідним підсумком цього етапу науково-дослідної роботи нашої бібліотеки з вивчення самого фонду став випуск інформаційно-бібліографічним відділом універсального за змістом бібліографічного покажчика «Каталог рідкісних видань із фондів бібліотеки РДГУ (1814-1944)», джерельною базою якого стала картотека рідкісних і цінних видань. Одним із основних мотивів створення названого друкованого каталогу є максимальне розкриття і популяризація фонду рідкісних і цінних видань, наближення їх до читачької аудиторії науковців, викладачів, аспірантів, бібліотечних працівників, студентів, та інших категорій користувачів.

З 2012 року на основі картотеки рідкісних і цінних видань відділом наукової обробки документів створюється абетковий та

систематичний каталоги книг і журналів із даного фонду, розпочато роботу по введенню таких видань в електронний каталог. Цей процес включає: детальне вивчення видань *de visu*, занесення бібліографічних записів з використанням найновіших словників, приєднання до кожного документу ключового слова «рідкісні і цінні видання». Картки роздруковуються для окремих каталогів рідкісних і цінних видань (абеткового, систематичного). На картках генеральних каталогів ставиться червоною ручкою відмітка «РЦ». Для ідентифікації опису цих видань приймаються методичні рішення, які заносяться у відповідну картотеку.

Робота з рідкісними і цінними виданнями потребує часу, терпіння, навичок, знання для втілення в життя головної мети - збереження документального спадку майбутнім поколінням. Тому наступним етапом у дослідженні літератури із фонду рідкісних і цінних видань стала науково-дослідницька робота з її паспортизації, яку відділ наукової обробки документів розпочав у 2012 році.

Паспортизація – це процес виявлення основних інформаційних даних визначеного колекційного фонду з метою їх відображення в паспорті. Паспортизації підлягають усі наявні реконструйовані колекційні фонди (колекції, зібрання) [7, с. 25]. Робота зі створення паспорта є найвідповідальнішою та найскладнішою, від неї залежить якість науково-довідкового апарату, а також введення колекційних фондів до наукового обігу як цінного джерелознавчого матеріалу. У паспорті колекцій виділені такі розділи: повна офіційна назва видання; хронологічні межі колекції; фондозасновник; дата формування колекції; кількісний склад колекції; історична довідка про фондоутворювача даного видання; склад і зміст фонду; довідково-пошуковий апарат колекції; форми та обставини надходження до наукової бібліотеки РДГУ; інформація про втрачені або передані документи; сучасне місце перебування; умови зберігання та спосіб розстановки книг; стан фізичного збереження колекції; дата заповнення паспорта, виконавці.

На даний час створено паспорти всіх наявних у бібліотеці колекцій, зокрема, «Бібліотеки Тисячоліття», дарунок українсько-американського доброчинного фонду «Сейбр-Світло», дарунок Інституту Дослідів Волині і товариства «Волинь» (м. Вінніпег) та ін. Бібліографічний опис цих колекцій детально розкрито в спеціальних картотеках, які веде відділ наукової обробки документів.

З 2013 року фахівцями відділу розпочато впровадження у практику роботи короткого паспорта, який складається до кожного рідкісного видання. Він містить мінімум необхідних бібліотечно-

бібліографічних відомостей про книги та часописи. Заповнений паспорт приклеюється на форзаці книги. По-перше, короткий паспорт дозволяє простежити стан документа за весь час його зберігання та, особливо, використання. При видачі документа користувачу та при його поверненні спрощується контроль за фізичним станом видання. Одночасно наявність паспорта з даними про документ є засобом запобігання некоректним діям з боку користувачів бібліотеки.

По-друге, паспорт дає можливість здійснювати моніторинг у процесі довготривалого зберігання документа у книгосховищі. Так, у ньому проставляються відповідні помітки про можливі фізичні зміни документа (деформацію аркушів, обкладинки; появу плісневих плям, старіння паперу тощо). По-третє, наявність паспорта дає можливість при планових перевірках фонду робити у ньому помітки щодо цього [6 ; С. 18]. Робота з паспортизації не є швидкою, потребує уваги та зосередженості, адже при їх створенні працівники працюють над своєрідним «генеалогічним деревом» фонду рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки, відтворюючи його історію, джерела походження, склад, зміст, встановлюючи попередніх власників (назви установ, окремих осіб), форми та обставини надходження до нашої бібліотеки, ін. Від цього залежить якість науково-довідкового апарату фонду рідкісних та цінних видань, їх подальше введення до наукового обігу як цінного історичного джерелознавчого матеріалу.

У 2016 році бібліотека отримала в дар від кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ 112 рідкісних і цінних видань з різних галузей знань, виданих чеською, німецькою, польською мовами та на івриті, які займають чільне місце у фонді рідкісних і цінних видань бібліотеки університету.

Продовжуючи роботу з паспортизації, паралельно формується електронна база даних фонду рідкісних і цінних видань. Таким чином, електронний каталог, який представлений на сайті наукової бібліотеки РДГУ, надає можливість користуватись базою даних рідкісних та цінних видань, розширюючи можливості задоволення наукових, інформаційних та навчальних потреб користувачів.

Книга, звичайно ж, підвладна дії часу. Водночас, її життєстійкість вражає, навіть у співвідношенні з новітніми носіями інформації. Тому наукова бібліотека РДГУ продовжує вирішувати питання зі створення відповідних умов для збереження рідкісного і цінного фонду, забезпечення його доступності користувачам. Великий масив роботи зроблено, але очевидно, що колекція потребує ширшого розкриття, в подальших планах наукової бібліотеки - підготовка до

друку 2-го доповненого та виправленого видання «Каталогу рідкісних видань із фондів наукової бібліотеки РДГУ (1814-1944)».

Беручи до уваги те, що основним принципом у використанні книжкових пам'яток є пріоритет збереження над доступністю оригіналів, наукова бібліотека вивчає питання можливості переведу в цифрову форму видань із фонду рідкісної і цінної книги [1 ; С. 166].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грипич С. «Крізь призму часу» (зібрання рідкісних і цінних видань у фондах наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету) / С. Грипич, Г. Семенюк // Львівська Національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: історія і сучасність : доп. та повідомлення Міжнар. наук. конф., Львів, 28-30 жовт. 2010 р. / НАН України, Львів. нац. б-ка ім. В. Стефаника ; [відпр. ред. М. М. Романюк]. – Л. : [б.в.], 2010. – С. 164-166.

2. Грипич С. Н. Науково-дослідницька діяльність. Науково-методична робота / С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк // Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету (1940-2015) : монографія / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Наук. б-ка ; за заг. ред. С. Н. Грипич. - Рівне , 2015. – С. 249-275.

3. Грипич С. Н. Фонд рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки РДГУ / С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк // Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету (1940-2015) : монографія / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Наук. б-ка ; за заг. ред. С. Н. Грипич. - Рівне , 2015. – С. 275-301.

4. Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах / Г. І. Ковальчук. – К. : НБУВ, 2004. – 642 с.

5. Купрунець В. П. Паспортизація книжкових колекцій та зібрань рідкісних і цінних видань як фактор збереження та інформаційного розкриття фондів наукової бібліотеки РДГУ / В. П. Купрунець // Наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету: стан і перспективи розвитку : зб. матеріалів VI наук.-практ. конф., м. Рівне, Наукова бібліотека РДГУ, 30 серп. 2012 р / укл.: С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк. - Рівне : РДГУ, 2012. - С.42-46.

6. Лазарева О. Паспортизація стародруків, рідкісних і цінних видань як один із шляхів розв'язання проблеми їхнього збереження / О. Лазарева, Л. Ніколенко // Бібліотечна планета. - 2006. - № 3. – С.17-18.

7. Муха Л. В. Бібліотечні книжкові колекції та зібрання: походження, історія, реконструкція / Л. В. Муха. – К. : НБУВ, 1997. – 52 с.

8. Семенюк Г. П. Наукова та науково-методична діяльність бібліотек ВНЗ в умовах модернізації освіти України / Г. П. Семенюк // Роль бібліотек вищих навчальних закладів в інформаційній підтримці освіти та науки в контексті модернізації вищої освіти. - Рівне, 2011. - С. 43-49.

ЗМІСТ

1. Грипич С. Н. РОЗВИТОК НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД	3
2. Семенюк Г. П. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ «БІБЛІОТЕКА WEB 2.0» У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	24
3. Гаврилюк І. А. ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ НА ФОРМУВАННЯ КОНТЕНТУ WEB-САЙТУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	27
4. Марчук Н. В. ВІРТУАЛЬНА ВИСТАВКА У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ РДГУ ЯК БІБЛІОГРАФІЧНИЙ РЕСУРС НА ДОПОМОГУ НАВЧАЛЬНОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОЦЕСАМ	32
5. Супрунець М. Р. НАПРЯМИ РОБОТИ З ФОНДОМ РІДКІСНИХ І ЦІННИХ ВИДАНЬ ЯК СЕГМЕНТОМ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	37
6. Лешкевич Г. Д. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У СПРАВУ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ РДГУ	43
7. Буравкова Л. М. РОЛЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ	48

Збірник матеріалів
Х-ї науково-практичної конференції

**Розвиток наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету:
теоретичні аспекти та практичний досвід**

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

Г. П. Семенюк – заступник
директора з наукової роботи
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

Технічний редактор:

О. М. Білогубцева –
бібліотекар
Рівненського державного
гуманітарного університету

Комп'ютерна верстка:

В. С. Різун –
провідний бібліотекар
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

Формат 60 84 1/16
Папір офсетний. Гарнітура Times
Наукова бібліотека РДГУ